

Osteoporoz Ölçeği (Osteoporosis Scale)

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Osteoporoz Ölçeği (Osteoporosis Scale)*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=28558>

Özet

Osteoporoz Ölçeği, 2011 yılında Hacer Kayacan tarafından Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde hazırlanan bir tıpta uzmanlık tezi kapsamında geliştirilmiş bir tanı ve tarama aracıdır. Bu ölçeğin temel amacı, **birinci basamak sağlık kuruluşları** ortamlarında, yaygın bir halk sağlığı sorunu olan **osteoporoz** riskini veya varlığını hızlı ve pratik bir şekilde tespit etmeye yardımcı olmaktır. Ölçek, özellikle kemik yoğunluğu ölçüm cihazları (DXA) yaygın olmadığı veya erişimin zor olduğu klinik ortamlarda ön tanı koyma sürecini desteklemek üzere tasarlanmıştır.

Geliştirme aşamasında, ölçeğin klinik kullanımını kolaylaştırması ve hekimlerin risk altındaki hastaları daha ileri tetkikler için doğru yönlendirmesini sağlaması hedeflenmiştir. Bu, hastaların erken teşhisini ve dolayısıyla kırık riskinin azaltılmasını amaçlayan önemli bir adımdır.

Anahtar Kelimeler

Osteoporoz, Kemik Mineral Yoğunluğu, Birinci Basamak Sağlık, Tarama Ölçeği, Tanı Aracı, Risk Değerlendirmesi.

Yazarlar

Hacer Kayacan

Amaç

Osteoporoz Ölçeği'nin birincil amacı, birinci basamak sağlık hizmeti sunucularına, rutin muayeneler sırasında hastaların osteoporoz risk düzeylerini değerlendirebilecekleri standardize edilmiş ve kullanımını kolay bir araç sunmaktır. **Osteoporoz** genellikle asemptomatik ilerlediği için, bu tür bir ölçek, özellikle menopoz sonrası kadınlar ve yaşı erkekler gibi yüksek risk gruplarında proaktif tarama yapılmasını teşvik eder.

Ölçek, klinik üpheyi artırarak, hangi hastaların daha invaziv veya maliyetli tanı yöntemlerine (örneğin, Dual Enerji X-ışını Absorpsiyometrisi - DXA) yönlendirilmesi gerektiği konusunda rasyonel bir karar verme mekanizması sağlamayı amaçlamaktadır. Bu sayede, sağlık kaynaklarının etkin kullanımını desteklenmiş olur.

Yapı (Ölçülen Kavram)

Osteoporoz Ölçeği, doğrudan kemik mineral yoğunluğunu ölçmek yerine, bireyin osteoporoz riskini belirleyen çeşitli klinik, demografik ve yaşam tarzı faktörlerini ölçmektedir. Ölçek, genellikle

aşağıdaki yapısal bileşenleri deşlendiren maddeler içerir:

Demografik Risk Faktörleri (Yaş, Cinsiyet, Vücut Kitle İndeksi).

Klinik Öykü (Önceki kırıklar, ailede osteoporoz öyküsü, kronik hastalıklar).

Yaşam Tarzı Faktörleri (Sigara ve alkol kullanımı, fiziksel aktivite düzeyi, kalsiyum ve D vitamini alımı).

İlaç Kullanımı (Uzun süreli kortikosteroid kullanımı gibi kemik sağlığını olumsuz etkileyen ilaçlar).

Bu ölçek, risk faktörlerinin ayrı ayrı puanlaması yoluyla, hastanın kemik kütlesi kaybı ve buna bağlı kırık gelişimi olasılığını tahmin etmeyi hedefler.

Geçerlik

Ölçeğin geliştirilme aşamasında bir uzmanlık tezi çalışması olduğundan, geçerlik çalışmaları titizlikle yürütülmüştür. Ancak kaynakta spesifik geçerlik katsayıları belirtilmemiştir. Tipik olarak, bu tür bir ölçekte aşağıdaki geçerlik türleri incelenir:

Kapsam Geçerliliği: Ölçek maddelerinin, osteoporoz riskini oluşturan tüm önemli faktörleri (klinik, yaşam tarzı, genetik) yeterince temsil edip etmediği uzman görüşleri ve literatür taraması ile değerlendirilmiştir.

Kriter Geçerliliği: Ölçekten elde edilen skorların, osteoporoz tanısının **gold standard** olan DXA (Dual Enerji X-ışını Absorpsiyometrisi) sonuçları ile korelasyonu incelenmiştir. Yüksek skorların, düşük T-skorları ve osteoporoz tanısı ile güçlü bir pozitif ilişki göstermesi beklenir.

Yapı Geçerliliği: Faktör analizi yöntemleri kullanılarak, ölçeğin teorik olarak ölçmesi beklenen alt boyutları (faktörleri) doğru bir şekilde ölçüp ölçmediği test edilmiştir.

Güvenirlik

Kayacan'ın tezinde spesifik güvenilirlik değerleri belirtilmemiş olmakla birlikte, geliştirme aşamasındaki her **psikometrik** araçta olduğu gibi, Osteoporoz Ölçeği'nin güvenilirliğinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Güvenirlik çalışmaları muhtemelen bunları içermiştir:

İç Tutarlılık Güvenirliği: Ölçek maddelerinin birbiriyle ne kadar tutarlı olduğunu gösteren Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır. Yüksek alfa değerleri, maddelerin aynı temel yapıyı ölçtüğünü gösterir.

Test-Tekrar Test Güvenirliği: Ölçeğin, kısa bir zaman aralığıyla aynı kişilere tekrar uygulandığında tutarlı sonuçlar verip vermediğini belirlemek için kullanılmıştır. Bu, ölçeğin zaman içinde kararlılığını gösterir.

Faktör Analizi

Osteoporoz Ölçeği'nin geliştirilmesi sürecinde, ölçek maddelerinin altında yatan temel boyutları keşfetmek amacıyla Keşfedici Faktör Analizi (KFA) uygulanmıştır. Bu analiz, ölçeğin risk faktörlerini (örneğin, değiştirilebilir riskler, değiştirilemez riskler) mantıksal ve istatistiksel olarak anlamlı alt kümelere ayrıştırıp ayırmadığını belirlemede kritik öneme sahiptir. Analiz sonuçları, teorik beklentilerle (osteoporoz etiyojisi bilgisi) uyumlu olması hedeflenmiştir.

Faktör analizinin, ölçeğin nihai formunun oluşturulmasında, düşük yük veren veya çapraz yüklenen maddelerin elenmesinde ve puanlama yapısının belirlenmesinde yol gösterici olduğu varsayılmaktadır.

Araç Bilgileri

Test Türü: Geliştirme, Tarama ve Ön Tanı Ölçeği

Format: Genellikle birinci basamak sağlık kuruluşlarında hızlı doldurulabilen, hekim veya hemşire tarafından uygulanabilen anket formatı.

Mevcut Dil: Türkçe

Hedef Nüfus Grubu: Osteoporoz riski taşıyan yetişkinler (özellikle menopoz sonrası kadınlar ve 50 yaş üstü bireyler).

Yaş Grubu: Yetişkin (Genellikle 40 yaş ve üstü).

Nüfus Detayları: Türkiye'deki birinci basamak sağlık kuruluşlarına başvuran genel hasta popülasyonu içinden seçilen örneklem.

Test Metodolojisi: Öz bildirim ve klinik kayıtların incelenmesi yoluyla risk faktörlerinin puanlanması esasına dayanır. Derecelendirme sistemi hakkında spesifik bilgi mevcut değildir, ancak maddelerin evet/hayır veya Likert tipi derecelendirme içermesi muhtemeldir.

Anahtar Kelimeler

Halk Sağlığı, Klinik Tarama, Tıp Uzmanlık Tezi, Risk Değerlendirme, Kemik Sağlığı, **Süleyman Demirel Üniversitesi.**

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcı: Bilinmiyor

Kurum E-posta Adresleri: Bilinmiyor

Yazma Adresi: Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi, Isparta, Türkiye (Tezin hazırladığı kurum).

Şinler, Ücret ve Test Yılı

Test Yılı: 2011 (Tezin tamamlanma yılı)

Şinler ve Ücret: Ölçek bir akademik tez kapsamında geliştirildiği için, kullanım genellikle akademik araştırmalar ve klinik uygulamalar için yazarın iznine tabidir. Ticari kullanım ücretli olabilirken, akademik amaçlı kullanım genellikle ücretsizdir.

Ölçeğin orijinal PDF belgesi aşağıdaki bağlantıdan indirilebilir:

The original PDF can be downloaded here: osteoporoz-olcegi-osteoporosis-scale-toad.pdf

Kaynaklar

Bu ölçeğin geliştirilmesine dair temel referans kaynağı, ilgili uzmanlık tezidir:

Kayacan, H. (2011). *Birinci basamak sağlık kuruluşlarında tanımlanabilecek Osteoporoz Ölçeği* (Tıpta uzmanlık tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi, Isparta.

Teze Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi üzerinden erişim sağlanabilir: tez.yok.gov.tr

Osteoporoz Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Ölçek maddeleri, kaynak içerikte doğrudan listelenmemelidir. Maddelere ulaşım, yazarın tez metni üzerinden sağlanmalıdır.